

1. Ainevaldkond „Ettevõtlusõpetus”

1.1. Üldalused

Majandus- ja ettevõtlusõppe programmid keskenduvad õpilaste finantskirjaoskuse kujundamisele, lõimudes eelkõige inimese- ja ühiskonnaõpetusega ning ettevõtlikkus- ja matemaatikapädevustega. Hõlmab õppe ja kasvatuse põhieesmärke aidata õpilastel kujuneda vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes tulevad igapäevaelus iseseisvalt toime ning suudavad oma huvidele ja võimetele vastavat õpiteed valida.

Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja õpilase igapäevaeluga ning majanduses toimuvaga seostatult. Õppeprotsessis on olulisel kohal uurimuslikud tegevused, arutelud, ajurünnakud, rollimängud, rühmatööd, projektides osalemine, välitööd, õppekäigud, kohtumised erinevate elukutsete esindajatega koolis ja nende töö jälgimine töökohal, analüüsid, kirjeldused jmt. Uurimusliku õppe käigus omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused. Tundides käsitletu tähtsustab hariduse olulisust ja vajadust lõpetada põhikool ning jätkata õpinguid.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonda kuuluvad programmid „Mina ja majandus” ning „Mina ja ettevõtlus”, mida õpitakse III kooliastmes. Ainevaldkonna nädalatundide jaotumine on järgmine: **III kooliaste** – 1 nädalatund

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus

Valikained ”Mina ja majandus” ning ”Mina ja ettevõtlus” on üles ehitatud JA Eesti Majandus- ja ettevõtlusõppe programmide põhjal. Õpilased saavad kursuste raames teavet erinevatest elukutsetest, elukutsetele esitatavatest nõuetest. Õpitakse analüüsima tööturu nõudmisi ja pakkumisi, nägema ja hindama oma soove ning võimalusi.

Majandusõppe programm „Mina ja majandus” keskendub finantskirjaoskuse arendamisele, et aidata õpilasel mõista tema kui tarbija rolli majanduses ning suunata teda tegema ratsionaalseid valikuid. Õpitakse tundma säästva majanduse põhimõtteid ja võimalusi, et igapäevases majanduselus edukalt toime tulla, teadvustatakse ressursside piiratust ning selle mõju majandusele ja kultuurile. Programmilised tegevused aitavad õpilastel otsida enda tugevaid ja arendamist vajavaid külgi, et neid edasi arendada ning rakendada karjääri planeerides. Kuna elu koosneb valikutest, siis aidatakse õpilastel leida, mis valikud võivad olla head ja halvad ning mis tagajärgi võivad need valikud endaga kaasa tuua.

Majandusõppe programm „Mina ja ettevõtlus” hõlmab ettevõtlusharidust, mis tutvustab õpilastele majandussüsteemide põhilisi omadusi ja ettevõtete rolli nendes süsteemides. Õpitakse tundma ettevõtte loomisel olulisi komponente. Programm toetab ettevõtliku noore kujunemist, kes mõtleb loovalt, algatab julgelt ja tegutseb arukalt ning vastutab ja hoolib. Ettevõtlusõpe aitab õpilastel mõista, et edukaks ettevõtjaks saamine eeldab teadmiste ja oskuste olemasolu, samuti nutikust mõelda välja hea toode või teenus. Mõelda tuleb väljaspool piire ja otsida uudseid lahendusi vajaduste rahuldamiseks ning töötada nende arendamise kallal, saada mingil alal eksperdiks, olgu see ala keerukas või lihtne. Toime tuleb tulla muutuste ja riskidega, näha muutustes ärivõimalusi ja olla motiveeritud loodud ettevõtet arendama. Õpilastel on võimalus ennast proovile panna minifirma tegevuses ja seeläbi tunnetada oma ettevõtlikkust, oskusi ja võimalusi tegutseda ettevõtjana.

1.4. Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonnas

Majandusõppes toetatakse eelkõige järgmiste üldpädevuste kujunemist:

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Suutlikus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast, väärtustada loomingut.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Suutlikus ennast teostada, teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning eri keskkondade reegleid. Teha koostööd teiste inimestega erinevates olukordades. Aktsepteerida inimeste erinevusi ja arvestada neid suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus. Suutlikus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi. Järgida terveid eluviise.

Õpipädevus. Analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus. Suutlikus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada. Lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste. Kirjutada eri liike tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili, väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Suutlikus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.

Ettevõtlikkuspädevus. Suutlikus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ning oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades. Näha probleeme ning neis peituvaid võimalusi. Seada eesmärged ja neid ellu viia. Korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest. Reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

1.5. Lõiming

1.5.1. Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega

Majandus- ja ettevõtlusõpetusel on tihe integratsioon teiste õppeainetega:

Matemaatika. Isiklikud, perekonna ja ettevõtte finantsid, eelarve, funktsioonid, hind, kulud, tulud, kasum, raha, säästud, investeringud, maksud.

Geograafia. Nappus, rahvusvaheline kaubandus, inimressursid, kapital, loodusressursid, valuuta, migratsioon, tootmise paigutus, SKP, Euroopa Liit, globaliseerumine, säästev areng. *Ajalugu.* Võimed, hariduse seos eduga elus (suurkujud), nappus, turumajandus, raha, ettevõtja, ettevõtlus, aktsiad, ettevõtte vormid, konkurents, eraomand, kasum, kaubad ja teenused, rahvusvaheline kaubandus, inimressursid, kapital, loodusressursid, valuuta, migratsioon, töötaja, tööandja, soov ja vajadus, amet, töö, maksud, ärietika, säästev areng.

Ühiskonnaõpetus. Nappus, turumajandus, nõudmine, pakkumine, hind, raha, ettevõtja, ettevõtlus, laenud, säästud, investeringud, kasum, tulud, kulud, ettevõtte vormid, konkurents, eraomand, kaubad ja teenused, kaubad ja teenused, töötaja, tööandja, amet, töö, maksud, säästev areng. Intellektuaalomandi mõiste, autoriõigused, kuidas on võimalik teiste loodud teoseid kasutada.

Inimeseõpetus. Huvid, võimed, hariduse seos eduga elus, isiklikud ja perekonna finantsid, laenud, säästud, vastutus, kohustused, karjäär, migratsioon, töötaja, tööandja, soov ja vajadus, amet, töö, eetika, säästlikkus.

Emakeel. Tekstid, kus on käsitletud ettevõtlust, koostööd, ameteid, tööd, ärietikat, säästvust jms.

Võõrkeel. Võõrkeelsed tekstid, kus on käsitletud ettevõtlust, koostööd, ameteid, tööd, ärietikat, säästvust jms.

Bioloogia, keemia, füüsika. Ressursid, säästev areng.

Kunst ja tööõpetus. Ettevõtja, ettevõtlus, kaubad ja teenused, loodusressursid, töötaja, tööandja, soov ja vajadus, amet, töö, säästev areng.

Arvutiõpetus. Teabeallikate kasutamine informatsiooni kogumiseks, ülevaadete koostamine, majanduse statistiliste andmete töötlemine.

1.5.2. Läbivad teemad

Läbivad teemad on aineüleised ja ühiskonnas tähtsustatud teemad, millega luuakse õpilastele lõimitud võimalused pädevuste kujunemiseks, aidates luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust ning toetades õpilase suutlikust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada. Näiteks läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine" kaudu taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Läbiva teema „Keskfond ja jätkusuutlik areng" kaudu taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda, ning väärtustades jätkusuutlikust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarenguküsimustele. Kujundatakse arusaama loodusest kui terviküsteemist.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus" kaudu taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja viise ning kodanikualgatuse tähtsust.

Teema „Kultuuriline identiteet" kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuurselt salliv ja koostööaldis.

Läbiva teema „Tehnoloogia ja innovatsioon" kaudu taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Teema „Teabekeskond" kaudu taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselus, ning kasutama meediat teabeallikana seda kriitiliselt hinnates, aidates mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus" kaudu taotletakse õpilase kujunemist terveks ühiskonnaliikmeks, kes käitub turvaliselt ning aitab kujundada tervist edendavat turvalist keskkonda. Teema „Väärtused ja kõlblus" kaudu taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning järgib neid.

2. Ettevõtlusõpetus

2.1. Üldalused

2.1.1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Põhikooli majandus- ja ettevõtlusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ning kõlbluspõhimõtteid;
- 1) on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi;
- 2) on ettevõtlik, usub iseendasse ning kujundab oma ideaale;
- 3) seab endale eesmärgid ja tegutseb nende nimel;
- 4) juhib ja korrigeerib oma käitumist ning vastutab oma tegude eest;
- 5) suudab mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid; 6) suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatilise mõttemetodite (loogika, ruumiline mõtlemine) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;

- 7) mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonnadesse ning elab ja tegutseb loodust ning keskkonda säästes;
- 8) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi;
- 9) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- 10) kasutab õppides IKT vahendeid.

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Õpilased saavad kursuste raames teavet erinevatest elukutsetest, elukutsetele esitatavatest nõuetest ja õppimisvõimalustest, õpivad koostama elulookirjeldust, käituma töövestlustel. Õpitakse analüüsima tööturu nõudmisi ja pakkumisi, nägema ja hindama oma soove ning võimalusi. Elukutsevalikul õpitakse nägema töötaja rolli kõrval ka tööandja (ettevõtja) rolli.

Majandusõpetuse läbimisel omandavad õpilased oskuse otsida, kasutada, analüüsida ja hinnata mitmesuguseid statistilisi materjale ning kasutada infotehnoloogilisi vahendeid. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja õpilase igapäevaeluga ning majanduses toimuvaga seostatult. Õppeprotsessis on olulisel kohal uurimuslikud tegevused, arutelud, ajurünnakud, rollimängud, rühmatööd, projektides osalemine, välitööd, õppekäigud, kohtumised erinevate elukutsete esindajatega koolis ja nende töö jälgimine töökohal, analüüsid, kirjeldused jmt. Uurimusliku õppe käigus omandavad õpilased probleemide püstitamise, hüpoteeside sõnastamise, töö planeerimise, vaatluste tegemise, tulemuste töötlemise, tõlgendamise ja esitamise oskused.

2.2. 8. klass

1. Mina ja majandus

Õpitulemused

- oskab defineerida eneseteadvust, mis hõlmab tema isiklike oskusi, huve ja väärtushinnanguid; • oskab leida talle huvipakkuvaid karjäärivõimalusi ja seda, mida need võimalused töömaailmas tähendavad,
- oskab leida seoseid isiklike finantside, hariduse ja karjäärivõimaluste vahel; • oskab teha hariduse ja karjäärivalikuga seotud otsuseid;
- teab, miks on tasakaalustatud eelarve tähtis kõigil sissetulekuastmetel;
- oskab eristada bruto- ja netosissetulekut;
- oskab nimetada viise, kuidas eelarvet tasakaalu viia;
- oskab leida alternatiivkulu, mis on seotud sularaha ja krediitkaardi kasutamisega; • oskab selgitada krediidi kasutamise eeliseid ja puudusi;
- oskab tunda ära sularaha ja krediidi kasutamiseks sobilikke situatsioone; • oskab selgitada finantsriske
- oskab selgitada, kuidas annavad kindlustused vahendi riskide vähendamiseks; • oskab leida kindlustuse valdamise alternatiivkulu.

Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse arvestusliku hindamissüsteemiga, mille väljendus on sõnad „Arvestatud” (A) või „Mittearvestatud” (MA). Hindamisel tähtsustatakse aktiivset osalust tundides, iseseisvate tööde õigeaegset esitamist, kokkulepetest kinnipidamist jms. Väärtushoiakuid väljendavaid õpitulemusi numbriliselt ei hinnata, vaid antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Õppeperioodi jooksul läbitavad peamised teemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja plaanitavad üritused tehakse õpilastele teatavaks õppeperioodi algul.

Õppesisu ja -tegevus

Sina valid

Eneseteadvus

Töömaailm

Vali oma edu tee

Elukutsete kaardid

Tark majandamine

Kus peitub risk?

2. Mina ja ettevõtlus

Õpitulemused

- oskab nimetada majandussüsteeme ning tuua nende kohta näiteid: tava-, käsu-, turu- ja

- segamajandus,
- oskab nimetada vaba ettevõtluse ehk turumajanduse tugisambaid ning tuua nende kohta näiteid: eraomand, hinnasüsteem, turukonkurents ja ettevõtlikkus;
 - on saanud teavet oluliste komponentide kohta ettevõtte loomisel;
 - oskab arutleda järgmistel teemadel: innovaatiline, ettevõtlikkus, ettevõtte, ettevõtja;
 - on saanud teavet, kuidas saada ettevõtjaks ning mis on eduka ettevõtja tunnused; • eristab järgmisi mõisteid: klient ja tarbija, toode ja teenus;
 - oskab nimetada ettevõtte loomise komponente ja tuua nende kohta näiteid; • tunneb ära endas ettevõtlikkuse jooni ja sobivust ettevõtjaks;
 - oskab kirjeldada, kuidas korraldada ajurünnakut ja selle abil uurida turuvajadusi; • oskab arutleda, milline on turu-uuringu roll turuvajaduste ja konkurentsieelise määramisel; • oskab arutleda teemadel: õpipoiss, iseõppija, loovus, innovaatilisus, turundus, turuvajaduse rahuldamine, turg, patent;
 - oskab luua erinevaid reklaame;
 - oskab märgata reklaami kui tarbija mõjutamist,
 - oskab arutleda järgmistel teemadel: reklaam, klient, turg, turundus, toode, tunnuslause ja logo,
 - teab, mis on vastutustunne ja milline on vastutustundlik inimene;
 - oskab nimetada vastutustundliku ettevõtluse eeliseid;
 - teab, kuidas koostatakse tootmisahelat;
 - oskab arutleda järgmistel teemadel: vastutustunne, vastutustundlikkus, vastutustundlik käitumine, vastutustundlik ettevõtlus, tootmisahel;
 - teab, mis on hoolivus ja oskab märgata abivajajaid või vajadusi enda ümber; • teab, kuidas koostatakse lihtsamat äriplaani;
 - oskab rakendada ideede kogumiseks ajurünnakut;
 - oskab arutleda teemadel: äriplaan, vajaduse rahuldamine, tarbija/kliendi ja toote/teenuse tundmine, sotsiaalne ettevõtja;
 - mõistab ettevõtte töötajate väärtust;
 - valdab kogemust meetodi „Eelduste puu” rakendamiseks, et jõuda eesmärgile; • valdab kogemust meeskonnatöö tähtsusest mängude kaasabil;
 - oskab arutleda teemadel: töövõtja, tööandja, töövestlus, personal, eesmärkide seadmine ja lahenduste leidmine;
 - oskab kirjeldada enda haridust, saavutusi, profiili, oskusi, võimeid, hoiakuid ning tulevikuvisioni;
 - oskab arutleda järgmistel teemadel: ettevõtluse alustamise põhjused, ettevõtja profiil, loov ja innovaatiline mõtlemine, eneseusk.

Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse arvestusliku hindamissüsteemiga, mille väljendus on sõnad „Arvestatud” (A) või „Mittearvestatud” (MA). Hindamisel tähtsustatakse aktiivset osalust tundides, iseseisvate tööde õigeaegset esitamist, kokkulepetest kinnipidamist jms. Väärtushoiakuid väljendavaid õpitulemusi numbriliselt ei hinnata, vaid antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Õppeperioodi jooksul läbitavad peamised teemad, vajalikud õppevahendid, hindamise korraldus ja plaanitavad üritused tehakse õpilastele teatavaks õppeperioodi algul.

Õppesisu ja –tegevus

Kuidas saada ettevõtjaks?
Tunne turgu
Innovaatiline toode
Patent
Toodete/teenuste reklaam
Kommertsreklaamide
analüüs Sotsiaalreklaamide

analüüs Reklaami
koostamine
Vastutustundlik tootmine
Loome hoolivust ettevõtluse kaudu
Märka vajadust koolis
Töövestlus
Meeskonnatöö
Ettevõtja profiilikaart